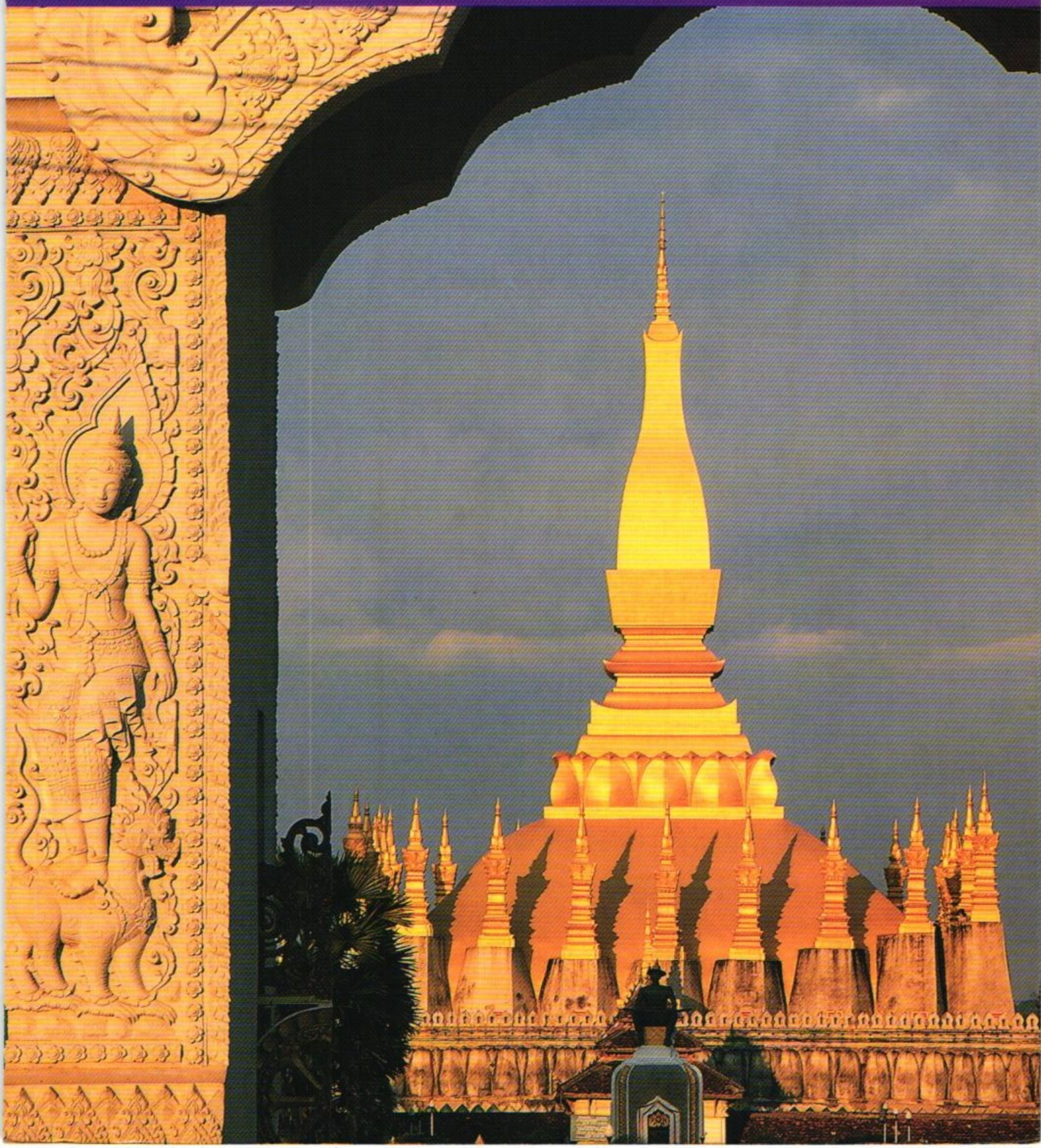
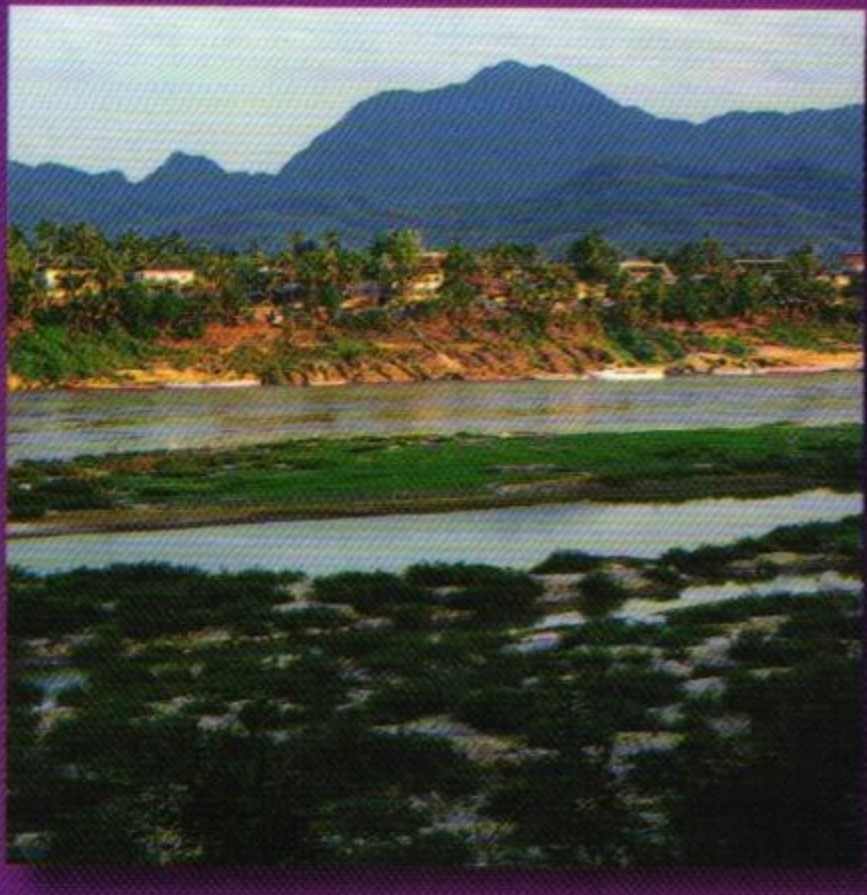

ห้อมกลิ่นจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว

ศักดิ์สิทธิ์สายน้ำโขงทรงศักดิ์ศรี
ดอกจำปีจำปาผกาสวรรค์
จำต๋านานล้านช้างแต่ปางบรรพ์
สายสัมพันธ์ไทย-ลาวชาวประชา
แม่น้ำโขงคือแม่ของคนสองฝั่ง
รวมความหวังความมุ่งมาดปรารถนา
เย็นสบาย ไทย-ลาว ทุกคราวครา
สร้อยจำปากล่องใจ ไทย-ลาวเทอญ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

(ประพันธ์ในงานเลี้ยง ณ ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทย

ประจำกรุงเวียงจันทน์ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๐)

อภิธานนาการ

จาก

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สำนักพิมพ์

ภักธรสสศ

รัตนโกสินทร์

๒๒๗

รัตนโกสินทร์

รัตนโกสินทร์
รัตนโกสินทร์
รัตนโกสินทร์
รัตนโกสินทร์
รัตนโกสินทร์

ท่อมกลิ้งจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

โครงการหนังสือชุดท้องถิ่นนครวัฒนธรรม ชุดที่ ๗

ท่อมกลิ่นจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ISBN ๙๗๔-๗๘๐๔-๔๖-๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปรับปรุงใหม่ มีนาคม ๒๕๔๔

© ๒๕๔๔-ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

สงวนลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทยของหนังสือเล่มนี้ตามพ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

ห้ามคัดลอก เนื้อหา-ภาพ ก่อนได้รับอนุญาต

ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษา

ดร.ภูษณ ปรีย์มาโนช

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พลโทบัญญัติ ชวาลศิลป์

ดร.ขจิต จิตตเสวี

ดร.นิเวศน์ เทมวชิรวรากร

ดร.เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

อัจฉรา บุญสาใจ

ธานศ โขคศิขริน

ภานุมาศ ศศะยานันท์

ไพศาล มังกรไชยา

ประวิช จรรยาสิทธิกุล

ธีรภาพ โลหิตกุล

ปภัสร ช่างสุนิช

สมิท แซ่มประสิทธิ์

ที่ปรึกษากฎหมาย

เจตต์ คุณเวช

สมิทธิ โมรากุล

แยกสีและพิมพ์ที่

บริษัท ภัคธรรศ จำกัด โทร. ๗๕๒-๘๑๒๐, ๗๕๒-๘๑๒๗

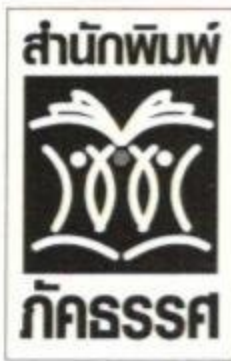
๖/๓๘๗-๓๙๑ หมู่ ๘ แขวงคอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐

จัดจำหน่าย

สำนักพิมพ์ภัคธรรศ

โทร. ๙๓๗-๔๖๖๔ ต่อ ๑๐๘ โทรสาร. ๙๓๗-๔๖๖๕

ราคา ๑๖๐ บาท

สำนักพิมพ์กศสสพ
๓๓๐๐/๘ ดึกช้าง ชั้น ๑๒ โซน A ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
ตู้ ปณ. ๑๖๒ ปณจ. จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทร. ๙๓๗-๔๖๖๔ โทรสาร. ๙๓๗-๔๖๖๕

บรรณาธิการอำนวยการ
คำคุณ สิทธิสมาน

บรรณาธิการบริหาร
วิทยา ร่ำรวย

บรรณาธิการ
ธีรภาพ โลหิตกุล

กองบรรณาธิการ
ยุพา ไข้กัจจ

เลขากองบรรณาธิการ
ภัทรวดี แสงไฟ

หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม
นภัสสย รัตนาววัฒน์พงศ์

ออกแบบรูปเล่ม
สถิตย์ แผลมกล้า

พิสูจน์อักษร
จรรยา ธรรมสติ

การตลาดและส่งเสริมการขาย

พันทิรา คามะณี

ชฎาพร ลิ้มมั่ง

สุนทวัฒน์ ชัยสิทธิ์สงวน

กาญจนา สัพทน

ธุรการ

วรรณิกา นิลมัย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

หอมกลิ่นจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว.--กรุงเทพฯ : กศสสพ, ๒๕๔๔.

๑๘๔ หน้า.

๑. ลาว--ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว

๒. ลาว--ความเป็นอยู่และประเพณี. I. ชื่อเรื่อง.

๙๑๕.๙๔

ISBN ๙๗๔-๗๘๐๔-๔๖-๘

คำนำบรรณาธิการ.....

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เป็นนักประวัติศาสตร์ เรื่องนี้ไม่มีใครปฏิเสธ แต่ต้องไม่ลืมว่าในอีกบทบาทหนึ่ง ดร.ชาญวิทย์ ยังเป็นนักเดินทาง นักสำรวจ นักบันทึก และเป็นนักเขียนที่มีลีลาลูกเล่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

เมื่อนักเดินทางมุ่งหน้าไปสำรวจดินแดนใดเขาย่อมจดบันทึกเรื่องราวที่ได้พบเห็น เพื่อนำมาถ่ายทอดให้โลกได้รับรู้ผ่านภาพถ่ายและงานเขียน แต่เพราะความเป็นนักประวัติศาสตร์โดยจิตวิญญาณ งานเขียนและภาพถ่ายของ ดร.ชาญวิทย์ จึงมิใช่แค่การรายงานสิ่งที่พบเห็นสองฟากฝั่งทาง และยังมีใช้สารคดีท่องเที่ยวแบบชักม้าชมเมืองไปเรื่อยเปื่อยไร้จุดหมาย

ใครเคยได้อ่าน “ขบวนการนักศึกษาพม่ากับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ” “วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” หรือบทความเกี่ยวกับปราสาทเขาพระวิหาร การสำรวจดินแดนติมอร์ตะวันออก ฯลฯ ย่อมประจักษ์ว่า ดร.ชาญวิทย์ เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีกลวิธีการนำเสนอข้อมูลได้ยอดเยี่ยม เรื่องที่ยากอธิบายให้เข้าใจง่าย ในขณะที่เรื่องเล็ก ๆ ง่าย ๆ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ เชื่อมโยงได้ลึกซึ้ง ชวนให้ขบคิด

นี่คือเสน่ห์ในงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ผู้คนอันโดดเด่นของนักประวัติศาสตร์ลูกแม่โดมท่านนี้

งานเขียนชุด “หอมกลิ่นจำปา เบิกฟ้าเมืองลาว” เป็นผลพวงจากการเดินทางไปเยี่ยมเยือนประเทศเพื่อนบ้านลาว ตามคำเชิญขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พร้อมนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกสองท่าน คือ ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม และ อ.ทวิ หมื่นนิกร ซึ่งหากใครพูดว่าไปเที่ยวเมืองลาว ในพ.ศ.นี้ ก็ออกเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เพราะ “เรา” คือไทยกับลาว มีความสัมพันธ์อันแน่นหนาทั้งภาครัฐและภาคประชาชน มีสะพานมิตรภาพเชื่อมสองฟากฝั่งโขง มีเส้นทางรถ เรือ และเครื่องบิน อันแสนสะดวกสบาย หรือแม้แต่จะกดโทรศัพท์สายตรงคุยกับเพื่อนมิตร ชาวหลวงพระบาง-หัวเมืองเหนือของลาวที่ถูกคั่นด้วยลำโขงและขุนเขา อันสลับซับซ้อน เราก็มีเครือข่ายโทรศัพท์ ๐๐๗ ไว้บริการให้คุยถึงกันได้ ในชั่วพริบตา

แต่ ดร.ชาญวิทย์ และคณะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกประดามี ดังกล่าวนั้น ด้วยท่านเดินทางข้ามโขงไปตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๐ หรือเพียง ประมาณสิบปีหลังจากปฏิวัติเปลี่ยนแปลงประเทศโดยพรรคประชาชน ปฏิวัติลาว คำว่า “เพียง” ในที่นี้หมายความว่าระยะเวลาสิบปีในความรู้สึก ของคนทั่วไปอาจฟังดูยาวนาน

แต่สำหรับประเทศที่ต้องรับเคราะห์กรรมจากสงครามอันยืดเยื้อ นับศตวรรษอย่างลาว ระยะเวลา “เพียง” สิบปีจึงสั้นมากสำหรับการฟื้นฟูประเทศ

ที่สำคัญ ห้วงยามที่ท่านเดินทางข้ามโขงไปนั้น ความขัดแย้งกรณี ๓ หมู่บ้านบริเวณแนวชายแดนจังหวัดอุดรธานีของไทยกับแขวงไซยบุรีของ ลาวก็ยังคงคุกรุ่นอยู่

การไป “เมืองนอก” ด้วยรถยนต์ข้ามลำโขง การเดินทางระหว่าง แขวงในลาวด้วยเฮลิคอปเตอร์ทหารลำเก่าและพะรุงพะรังไปด้วยสัมภาระ พลเรือนประเภทหมู ไก่ (เป็น ๆ) รถจักรยาน ถังข้าวสาร หรือการนอนพัก โรงแรมไม้ที่ใช้ตะเกียงแทนไฟฟ้า ห้องน้ำมีถัง ๒๐๐ ลิตรสำหรับตักอาบ ฯลฯ ไม่ใช่เรื่องตลกที่เล่าเพื่อหมายจะดูแคลนเพื่อนบ้านของเรา หากมันคือ ประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของการฟื้นฟูประเทศลาว ที่จะทำให้เราคนไทย เข้าใจเพื่อนบ้านมากขึ้น มากกว่าความหมายของคำว่า “ลาว” ที่ถูกนำมา ใช้เพื่อดูถูกเหยียดหยันกัน

นี่ยังไม่ได้พูดถึงเวียงไชย ซ้ำเหนือ แขวงหัวพัน ดินแดนปฏิวัติของลาว ซึ่งคณะของ ดร.ชาญวิทย์ ได้ไปเยือนในปี ๒๕๓๐ โดยที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันยังยากจะสัญจรไปถึง ซึ่งมันก็ไม่ใช่แค่เพียงความ “เท่” ที่ได้ไปแต่เรื่องราวที่ ดร.ชาญวิทย์ บันทึกไว้เกี่ยวกับการเดินทางไปในที่ยาก ๆ ของลาว ย่อมทำให้บริบทความเข้าใจลาวของคนไทย เปิดกว้างกว่าประตูชัย พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ เมืองหลวงขนาดย่อมที่ไม่ค่อยมีอะไรน่าสนใจสำหรับบางคน

นอกจากเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่น่าสนใจระหว่างการเดินทางแล้ว “บันทึก 9 วันในลาว” ของ ดร.ชาญวิทย์ ยังเปิดมุมมองใหม่ให้ผู้อ่านคนไทย ต่อกรณีปัญหาที่เปราะบางของสองชนชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพระแก้วมรกต เป็นของใคร? หรือในขณะที่เจ้าอนุวงศ์คือกบฏในสายตาคนไทย แต่ท่านมีสถานะอย่างไรในประวัติศาสตร์ลาว? อีกทั้งตัวเลขสถิติอันถือเป็นข้อมูลทางกายภาพที่เราควรรู้ ก็ยังบริบูรณ์อยู่ในงานเขียนชิ้นนี้ เช่นเมื่อกกล่าวถึง ภูเบี้ย ภูที่สูงที่สุดในลาว ดร.ชาญวิทย์มีเพียงรายงานว่าสูง ๙,๒๔๘ ฟุต (หรือ ๒,๘๒๐ เมตร) หากยังได้เทียบเคียงว่าภูเบี้ยสูงกว่าดอยอินทนนท์ของไทย ๗๐๐ ฟุต ด้วยดอยอินทนนท์ของเราสูงเพียง ๘,๕๑๖ ฟุต (หรือ ๒,๕๙๕ เมตร)

หรือเมื่อเล่าถึงดอกไม้ในลาว ก็ยังสู้สุดสำหรับบันทึกไว้ให้ผู้อ่านได้เกิดรอยยิ้มที่มุมปาก ว่าดอกไม้ที่ไทยเราเรียกดอกราตรีนั้น ชาวลาวตั้งชื่อได้อย่างจริงใจและไพเราะลึกซึ้งกว่าว่า “ดอกหอมดึก”

ความอímเอมทั้งจิตใจและปัญญา

อาจคือบทสรุปเมื่อพลิกถึงหน้าสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะผู้ที่เคยเดินทางไป หรือกำลังจะเตรียมตัวไปลาว นี่คือนหนังสือที่จะทำให้คุณเข้าใจสิ่งที่เป็นอยู่และเปลี่ยนแปลงไปในลาวในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แต่สำหรับนักเดินทางด้วยการอ่าน นี่คือนหนังสือเกี่ยวกับลาวที่จะทำให้หัวใจของคุณกรุ่นกลิ่นหอมของดอกจำปาไปเป็นนิรันดร์

ธีรภาพ โลหิตกุล

คำนิยม.....

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ผมได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว โดยได้รับเชิญจากเอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย คณะของเราเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบด้วย ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อาจารย์ทวี หมี่นนิกร และผม

เราเดินทางโดยรถไฟ เมื่อถึงหนองคายแล้วก็ข้ามเรือไปประเทศลาว โดยมีคณะผู้ต้อนรับฝ่ายลาวมารับเราที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองของลาว ผมจำชื่อคณะที่มาต้อนรับไม่ได้ แต่จำได้ว่าหัวหน้าคณะผู้ต้อนรับเป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงศึกษาของลาว เป็นคนทางภาคใต้เข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของลาวเมื่ออายุประมาณ ๑๕ ปี หลังจากที่ขบวนการปฏิวัติประสบชัยชนะ เขาได้รับคัดเลือกให้ไปศึกษาที่ประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซีย ต่อมาภายหลังก็ได้ไปเป็นทูตประจำประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซียด้วย

คณะผู้ต้อนรับได้พาพวกเราเข้าที่พักที่โรงแรมล้านช้างที่เคยเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งสมัยที่ฝรั่งเศสปกครอง และรัฐบาลลาวใช้เป็นที่พักรับรองแขกของรัฐบาล ในช่วงแรกเราได้เยี่ยมชมนครเวียงจันทน์ และบริเวณชานเมือง และเข้าเยี่ยมชมประธานประเทศในสมัยนั้นด้วย พวกเราได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี ได้ไปในที่ต่าง ๆ ซึ่งปรกติชาวต่างชาติจะไม่ได้รับอนุญาตให้ไป

ต่อมาก็ถึงตอนที่จะไปเที่ยวต่างจังหวัดของลาว เขาได้จัดโปรแกรมที่จะให้ไปเที่ยวที่นครจำปาสักและปากเซ ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของลาว อย่างไรก็ตามพวกเราตั้งใจจะไปเยี่ยมชมหลวงพระบาง โดยปรกติการไป

เยี่ยมเยือนประเทศสังคมนิยมสมัยนั้นเขามักจะไม่บอกรายการให้เรารู้ล่วงหน้า จะรู้ต่อเมื่อถึงวันเดินทางหรือวันที่ใกล้จะเดินทาง

ดร.ชาญวิทย์ และพวกเราได้เจรจาขอเปลี่ยนรายการเดินทางเพื่อไปหลวงพระบาง ความที่คณะของเราเป็นคณะเล็กมีเพียง ๓ คน และระหว่างที่อยู่เวียงจันทน์ก็ได้สร้างความคุ้นเคย และมีไมตรีจิตที่ดีต่อกัน ดังนั้นจึงได้รับความอนุเคราะห์จากหัวหน้าคณะผู้ต้อนรับซึ่งเป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงศึกษาธิการ เขารับที่จะไปเจรจากับผู้บังคับบัญชาระดับสูง ในที่สุดก็ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนเส้นทางเดินทางได้

พวกเราตื่นเต้นมากที่จะได้ไปหลวงพระบาง วันรุ่งขึ้นเขาได้พาเราไปที่สนามบิน (วัดไต) เพื่อขึ้นเครื่องบิน พอไปถึงสนามบินพวกเรารู้สึกใจไม่ดีเพราะไม่ใช่เครื่องบินธรรมดา แต่เป็นเฮลิคอปเตอร์ ทหารที่ทำในรัสเซียดูแลใช้งานมานานแล้ว การไปของพวกเรา เขาต้องเอาคนอื่นออกอีก ๔-๕ คน เพื่อให้คณะของเราเข้าไปแทนที่ พอขึ้นเครื่องบินพวกเราก็อำใจได้ อย่างน้อยเที่ยวบินเที่ยวนี้ก็มีรองเลขาธิการพรรคประชาชนลาว ซึ่งเป็นรัฐบาลและเจ้าแขวงเมืองซำเหนือรวมอยู่ด้วย

เครื่องบินได้พาพวกเราบินไปทางเหนือมุ่งไปเชียงขวาง ซำเหนือ และหลวงพระบาง เมื่อเครื่องบินลงที่เชียงขวาง ใกล้กับทุ่งไหหิน ท่านอุดม ซึ่งเป็นรองเลขาธิการพรรคประชาชนลาวได้ลงที่นี่ ในบ่ายวันนั้นปรากฏว่าฝนตกหนัก เครื่องบินไปต่อไม่ได้เนื่องจากฟ้าปิด มีเมฆหมอกมากบินฝ่าภูเขาไปได้ยาก จึงตกลงต้องค้างคืนที่เชียงขวาง

อาจารย์ทวี หมิ่นนิกร ท่านมีบรรพบุรุษเป็นลาวเมืองเชียงขวาง ดังนั้นในเย็นวันนั้นมีการเลี้ยงอาหารได้พูดคุยและสนทนากันมากขึ้น ถึงขนาดได้ดื่มเหล้าร่วมไหกัน ซึ่งก็นับว่าเป็นผลดีต่อคณะของเรา กล่าวคือในวันรุ่งขึ้นเขาได้พาพวกเราไปเยี่ยมชมทุ่งไหหิน และสถานที่หวงห้ามหลายแห่ง รู้สึกตื่นเต้นมากทีเดียว

ในเที่ยงวันรุ่งขึ้นเครื่องบินออกเดินทางได้ โดยได้บินไปที่ซำเหนือ และส่งคนลงที่ซำเหนือ แล้วก็ได้นำพวกเราไปเที่ยวชมเวียงชัย ฐานที่มั่น

สำคัญของการปฏิบัติ พวกเราได้เยี่ยมชมถ้ำต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์การปฏิบัติของลาว แล้วกลับไปนอนค้างคืนที่ซำเหนือ ในวันรุ่งขึ้นจึงได้เดินทางไปหลวงพระบาง

ที่หลวงพระบางเราได้พบท่านเจ้าแขวงเมืองหลวงพระบาง ไปเข้าชมพระราชวัง ไหว้พระบาง และเยี่ยมชมวัดต่าง ๆ และตัวเมือง ซึ่งทุกคนต่างชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง และอยากเห็นเมืองหลวงพระบางคงสภาพเช่นนั้นไปอีกนาน พวกเรากลัวว่าเมื่อเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมากแล้วจะเป็นเหมือนเมืองเชียงใหม่ของเราในปัจจุบันที่ถูกทำลายสิ่งดีงามในอดีตไปจนเกือบหมดสิ้น งานเขียนของ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ คงจะได้สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศลาวที่พวกเราไปเยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี

การไปเยี่ยมชมเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวในครั้งนี้ พวกเราทุกคนมีความประทับใจมาก และชื่นชมกับการจัดระบบและการดำรงชีวิตของประชาชนชาวลาวโดยทั่วไป แม้ว่าไทยและลาวจะมีระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน แต่ความสัมพันธ์ของประชาชนในประเทศทั้งสองก็มีความใกล้ชิดเหมือนญาติ เราพูดกันรู้เรื่องโดยไม่ต้องใช้ล่ามช่วย เราอยากเห็นความสัมพันธ์ที่ดีนี้คงอยู่ตลอดไปฉันท์บ้านพี่เมืองน้อง และขอให้ลาวจงประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองตลอดไป

ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

เกริ่นนำ.....

ส.ป.ป.ลาวมีเนื้อที่ประมาณ ๒๓๖,๘๐๐ ตร.กม. ซึ่งเมื่อเทียบกับ ๕๑๔,๐๐๐ ตร.กม.ของไทยแล้ว ลาวก็มีขนาดเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของไทย ชายแดนของสองประเทศติดกันยาวทั้งสิ้นประมาณ ๑,๗๒๐ กม. ซึ่งเกือบตลอดแนวคือ ๑,๔๐๐ กม. เป็นส่วนที่แม่น้ำโขงกั้นเอาไว้ ให้ชาวไทยกับชาวลาวได้กินปลาพร้อมแม่น้ำกัน ประชากรของลาวเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ ประมาณว่ามีอยู่สัก ๓ ล้าน ๘ แสนคน เมื่อเทียบกับของไทยซึ่งคาดว่ามี ๕๕ ล้านคนแล้ว ชาวลาวทั้งประเทศยังมีจำนวนน้อยกว่าประชากรของกรุงเทพมหานครซึ่งมีอยู่กว่า ๕ ล้านคนเสียอีก ป่วยการที่จะเอาประชากรของเวียงจันทน์ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๒ แสน ๕ หมื่นคนมาเทียบกับของบางกอก ถ้าคิดความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากรต่อพื้นที่ ของลาวจะเป็น ๑๖ คนต่อตร.กม. ส่วนของไทยจะเป็น ๑๑๐ คนต่อตร.กม. ในแง่นี้ลาวยังมีที่อยู่อีกมากที่จะรองรับผู้คนของตน ส่วนของไทยเราค่อนข้างจะอึดอัดเสียแล้ว

ประชากรของ ส.ป.ป.ลาว ประกอบด้วยชนชาติใหญ่ ๆ ๓ ชนชาติ นับเป็นเผ่าก็มีถึง ๖๘ เผ่า ได้แก่

๑. ลาวสูง เป็นเผ่าที่ชอบอยู่ในที่สูง ๆ บนภูเขา เช่น ม้ง แม้วลาย แม้วขาว แม้วดำ มูเซอ เป็นต้น

๒. ลาวเทิง เป็นเผ่าที่ชอบอยู่เทิง (บน) ที่ราบสูง เช่น ข่าแจะ ส่วย เเทิงน้ำ เเทิงบก เเทิงโคก ชะนุ เป็นต้น

๓. ลาวลุ่ม ก็สมชื่อนั้นแหละ คือเผ่าที่ชอบอยู่ตามที่ราบลุ่ม เช่น ไท ลาว ไทเหนือ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทพวน ไทยวน ไทลื้อ ผู้ไท เป็นต้น

ขออนุญาตแทรกตรงนี้สักหน่อย เกี่ยวกับคำว่า “ไท” และ “ผู้” ใน ภาษาลาวหมายถึง “คน” หรือ “ชาว” เช่น “ไทพวน” คือ คนพวนหรือ ชาวพวน ส่วน “ไทยพวน” ไม่มีอยู่ใน ส.ป.ป.ลาว หากจะมีคงมีอยู่ในราชอาณาจักรไทยเรานี้แหละ คงแบบเดียวกับไทยล้านนา ไทยอีสาน ไทยมุสลิม กระจ่าง คือเอามาเป็นไทยให้หมด สำหรับคำว่า “ผู้” เป็นภาษาเก่าของลาว มีความหมายเช่นเดียวกันกับ “ไท” เช่น “ผู้ไท” ก็คือ คนไทหรือชาวไท และถ้าจะเล่นคำกันต่อไปว่า ผู้ไท คือ คนคน ชาวคน คนชาว หรือชาวชาว ก็คงไม่มีความหมายอะไร สำหรับไทยเรา ถ้าไม่สังเกตคงไม่สะดุด เช่น ผู้ นั้น ผู้นี้ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย คงไม่มีใครคิดว่า “ผู้” เป็นคำบอกเพศ แต่หมายถึง “คน” นั้นเอง ส่วนคำว่า “ผู้ไทย” ผมไม่ทราบว่าเป็นชนเผ่าใด ถ้าเป็นเผ่า ไทย ก็ไม่น่าจะนำหน้าด้วย “ผู้” เพราะมีคำว่า “คน” หรือ “ชาว” ที่เป็นไทย ไทยอยู่แล้ว ถ้าเป็น ผู้หญิง ผู้ชาย หรือ แม้ผู้คน ก็พอเข้าใจได้

เอาละครับ มาเล่นกับตัวเลขกันต่อไป

ประชากรลาวกว่าร้อยละ ๘๐ ของ ๓ ล้าน ๘ แสนคน หรือประมาณ ๓ ล้านคนเป็นเกษตรกร จะปลูกข้าวเหนียวเป็นพืชหลัก ซึ่งเป็นของคู่กันกับ คนลาวมาแต่ไหนแต่ไร ดังคำที่พระเจ้าฟ้ารุ่งมตรัสเอาไว้ว่า “ผู้ใดอยู่เขื่อนสูง กินข้าวเหนียว เคี้ยวปาแตก เป่าแคน แม่่นลาว” เมื่อคราวที่พวกเราไปเยือน ส.ป.ป.ลาว เขาเอาขนมปังมากิน ท่านชานวิด (ชาญวิทย์) ร้องขอเป็น ภาษาไทยลาว (เผ่าใหม่) ว่า “น้องสาว ขอเช่าเหนียวได้ป่ะ”

พื้นที่ประมาณ ๓ ใน ๔ ของประเทศ หรือประมาณ ๑๗๗,๐๐๐ ตร.กม. เป็นป่าเขา เฉพาะที่เป็นป่าไม้ทั้งหมดมีประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ ตร.กม. อุดมไปด้วยไม้นานาชนิดทั้งเนื้อแข็งเนื้ออ่อน ทำให้พ่อค้าไม้ที่ไหน ๆ ก็อยากโดดเข้าไป ตอนที่เราไปชมฐานที่มั่นของนักรบลาวที่เวียงไชย ในแขวงซำเหนือ (หัวพัน) เจ้าหน้าที่ชี้ให้ดูหลังคาของอาคารหลังหนึ่ง มุงด้วยไม้ “โล่งเลง” ผ่าซีก

และว่าไม้นี้ทนแดดทนฝนและทนปลวกอยู่ได้เป็นร้อย ๆ ปี โดยไม่ต้องทาด้วยสารชนิดใด ๆ ให้เปลืองเงิน โลงเลงเป็นไม้ใหญ่ พบในแขวงหัวพันเท่านั้น ชาวบ้านนิยมเอามาทำเป็นแผ่นสำหรับมุงหลังคาบ้าน นอกจากไม้แล้ว ป่าเขาของลาวยังอุดมด้วยผลผลิตจากป่า เช่น แก่นจันทน์ กายาน หวาย หมากแห้ง (กระวาน) เป็นต้น ซึ่งล้วนมีค่าได้ราคาดี หน่อขม (หน่อหวาย) ที่เขาเอามาเป็นผักให้เรากินกับลาบและแจ่ว (น้ำพริก) ในคราวนั้น มีขนาดเท่าหน่อรวกอ่อน กรอบ ขมติดปลายลิ้นนิดหน่อย แต่อร่อยจนเกือบลืมกลิ่นสมุนไพรหลากหลายชนิดก็หาได้ในป่าเขาของ ส.ป.ป.ลาว ลูกเหวเป็นสมุนไพรที่มีราคาสูงและเป็นสินค้าส่งออกของประเทศ สัตว์ป่านานาพันธุ์ยังเหลือรอดจากห่าระเบิดของอเมริกัน และแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติอยู่ในป่าเขาของลาว หาได้ไม่ยาก

แร่ธาตุที่สำรวจพบแล้ว และที่กำลังขุดออกมาใช้ เช่น ดีบุก ยิปซัม (แขวงคำม่วน) ถ่านหิน และเกลือสินเธาว์ (แขวงเวียงจันทน์) ที่ยังไม่ได้ขุด เช่น แร่ทองคำ เงิน ทองแดง ตะกั่ว แมงกานีส เหล็ก เป็นต้น แร่เหล็กพบว่ามีมากที่สุดในแขวงเชียงขวาง ประมาณว่าเป็นล้านล้านตัน มีเนื้อเหล็กกว่าร้อยละ ๖๕ ทำเอามาทำอาวุธทุกค่าย ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ไม่ว่าจะมิตรหรือศัตรู ต่างก็จ้องตาเป็นมัน

การพัฒนาประเทศของ ส.ป.ป.ลาว ก็เช่นเดียวกับประเทศสังคมนิยมทั้งหลายคือ มีแผนพัฒนาส่วนกลาง แผนทีหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๒๔ ถึง ๒๕๒๘) ผ่านไปแล้ว ขณะนี้ (พ.ศ. ๒๕๓๐) กำลังอยู่ในระหว่างแผนที่สอง

ในระยะ ๖ ปี (๒๕๒๔-๒๕๒๙) ผลิตภัณฑ์ประชาชาติได้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๓ หรือคิดถัวเป็นรายปีก็เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗ ต่อปี รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๐ หรือถัวเป็นรายปีก็เพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๖ ต่อปี ที่สำคัญคือ การกระจายรายได้และทรัพย์สินของชาวลาวต่างกันไม่มากนัก ความเติบโตที่เพิ่มขึ้นจึงแผ่กระจายไปในวงกว้าง รายได้ต่อหัวที่ได้จากการคำนวณจึงต่างจากความ เป็นจริงไม่มากนัก ไม่เหมือนในประเทศที่การกระจายรายได้และทรัพย์สิน ต่างกันปานฟ้าปานดิน

ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ส.ป.ป.ลาวผลิตข้าวได้ ๗๐๐,๐๐๐ ตัน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ผลิตได้ ๑,๑๕๐,๐๐๐ ตัน ไร่และควายเพิ่มจาก ๙๐๐,๐๐๐ ตัว เป็น ๑,๓๗๐,๐๐๐ ตัว พื้นที่เพาะปลูกที่พื้นใหม่และที่บุกเบิกใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๕ พื้นที่ชลประทานเพิ่มเป็นสองเท่า เครื่องจักรกลการเกษตรเพิ่มขึ้นกว่า ห้าเท่า โดยสรุป ลาวสามารถผลิตข้าวปลาอาหารได้พอกินตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา คำว่า “พอกิน” ในที่นี้คงเป็นที่เข้าใจกันได้ว่ายังไม่เหลือเป็น สินค้าส่งออก และ “กิน” ของลาวในขั้นนี้เป็นขั้น “กินอิ่ม” ยังไม่ขั้น “กินแซบ” (กินอร่อย) ซึ่งเป็นคำที่กินความหมายลึกซึ้งมาก บ่งให้เห็นขั้นตอนของการพัฒนาได้อย่างแหลมคมยิ่ง

ในระยะ ๖ ปี (๒๕๒๔-๒๕๒๙) ส.ป.ป.ลาวได้จัดตั้งนิคมการเกษตร และสถานีป่าไม้ขึ้น ๓๑ แห่ง ขยายขอบวงการสหกรณ์การเกษตรไปทั่วประเทศ จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรได้อย่างสมบูรณ์ใน ๔ แขวง (จังหวัด) ในจำนวน ๑๗ แขวงทั่วประเทศ รัฐบาลบริหารโรงงานอุตสาหกรรม ๑๘๘ แห่ง ซึ่งมีกรรมกรกว่า ๑๕,๐๐๐ คน ควบคุมการขนส่งทางอากาศทั้งหมด และการขนส่งทางบกร้อยละ ๖๐ ทั่วประเทศมีร้านค้าของรัฐ ๑๐๐ แห่ง สหกรณ์การค้า ๓๕๖ แห่ง

ธนาคารเป็นของรัฐทั้งสิ้นรัฐจัดระบบเงินตราและการคลังให้อยู่ในแนวเดียวกันทั่วประเทศ และออกระเบียบเกี่ยวกับราคาเงินเดือน ภาษี สินเชื่อ และอื่น ๆ เงินตราของ ส.ป.ป.ลาว (พ.ศ. ๒๕๓๐) เรียกว่า เงินกีบ โดย ๑ กีบ แบ่งเป็น ๑๐๐ อัด ธนบัตรมีใบละ ๕๐ กีบ ๒๐ กีบ ๑๐ กีบ และ ๕ กีบ ส่วนเหรียญมี ๕๐ อัด และ ๑๐ อัด เงินกีบอิงอยู่กับเงินดอลลาร์สหรัฐ โดย ๑๐ กีบ เท่ากับ ๑ ดอลลาร์ ตามอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นการปฏิบัติกันทั่วไป เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๓๐ คราวที่เราไปเยือน ลาวนี้ ๑ บาทไทยได้ ๑๓๐ ถึง ๑๕๐ กีบ (พ.ศ. ๒๕๔๔ ๑ บาทไทยแลกได้ ประมาณ ๒๐๐ กีบ - บก.) และ ๑ ดอลลาร์สหรัฐได้ ๓๕๐ ถึง ๔๐๐ กีบ ผมไม่เคยเห็นเงินเหรียญอัดของลาว ไม่ว่าชนิดราคาเท่าใด ส่วนธนบัตร เห็นแต่ชนิด ๑๐ กีบขึ้นไป

ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ รัฐบาลจัดเก็บภาษีการค้าและ
กสิกรรม ภาษีที่เก็บจากการกสิกรรมเรียกว่า ภาษีกสิกรรม ในกรณีที่กสิกร
ผลิตได้น้อย ด้วยเหตุทางภววิสัยคือภัยธรรมชาติ รัฐบาลจะงดเก็บภาษี บรรดา
รัฐกร (ข้าราชการ) ซึ่งมีเงินเดือนต่ำอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะมีชีวิตรอด
ตลอดเดือนได้ ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ให้แก่รัฐ แต่กลับได้รับสวัสดิการหลาย
ด้าน เช่น บ้านไม่ต้องเช่า ข้าวซื้อในราคาถูกเป็นพิเศษ เจ็บไข้ได้ป่วยจะได้
รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียเงิน เป็นต้น

พูดถึงสวัสดิการแล้ว ก็ไม่เพียงแต่รัฐกรเท่านั้นที่ได้รับ ประชาชนชาว
ลาวทั่วไปก็ได้รับหลายด้าน ที่แน่ ๆ คือ การศึกษา นักเรียนทุกคนตั้งแต่
ชั้นมัธยมขึ้นไปล้วนเป็นนักเรียนทุนทั้งสิ้น คือได้ทุนการศึกษาจากรัฐ และ
ถ้าได้ไปเรียนนอกก็เป็นนักเรียนทุนของรัฐเช่นกัน ส่วนระดับประถมศึกษา
เป็นภาคบังคับอยู่แล้ว การศึกษาของ ส.ป.ป.ลาวใช้ระบบ ชั้นประถม ๔ ปี
ชั้นมัธยม ๓ ปี ชั้นอุดม ๓ ปี และชั้นมหาวิทยาลัย ๔ ปี หรือที่เรียกว่า
ระบบ ๔-๓-๓-๔ สวัสดิการอีกด้านหนึ่งให้แก่ประชาชนคือ การรักษาพยาบาล
ซึ่งเป็นภาระของรัฐทั้งสิ้น และรัฐกำลังเร่งขยายข่ายงานของสุขศาลา โรง-
พยาบาล และเตียงคนไข้ พร้อมด้วยผลพยาบาลและหมอ นอกจากนี้
พวกที่ได้รับเคราะห์กรรมจากสังคมเก่า เช่น พวกติดฝิ่นติดเฮโรอีน พวกโสเภณี
พวกลักเล็กขโมยน้อยเหล่านี้ ก็ได้รับการฝึกฝนอบรมวิชาชีพให้กลับมาเป็น
พลเมืองดี

สำหรับการคมนาคมขนส่งนั้น ส.ป.ป.ลาวไม่มีทางออกสู่ทะเล
ต้องยืม "จมูก" ของไทย การขนส่งทางบกใช้ถนนหลวงเท่านั้น เพราะ
ขณะนี้ยังไม่มีรถไฟใช้ แต่มีโครงการที่จะสร้างในอนาคต ถนนหมายเลข ๑๓
เป็นสายสำคัญและยาวที่สุด จากหลวงพระบางถึงจำปาศักดิ์ หมายเลข ๔
กำลังก่อสร้าง เชื่อมระหว่างท่าเรือแก่งกระเบา แขวงสุวรรณเขตกับ
ท่าเรือดานังของเวียดนาม หากแล้วเสร็จเมื่อใด ลาวก็จะมีทางออกสู่ทะเล
อีกทางหนึ่ง ผ่านเวียดนาม แทนที่จะมีทางเดียว ผ่านไทยเท่านั้น

การขนส่งทางอากาศฝ่ายพลเรือนอยู่ในความรับผิดชอบของบริษัท
การบินลาว ซึ่งเป็นของรัฐ มีเที่ยวบินติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้ง

ไทยด้วย การขนส่งทางน้ำใช้แม่ของ (โขง) เป็นสายสำคัญ ซึ่งช่วงที่ไหลผ่าน ส.ป.ป.ลาวมีความยาวประมาณ ๑,๕๐๐ กม. และมีสาขา ๑๓ สาย ลองฟัง ชื่อดู เพื่อจะคุ้นหู ได้แก่ น้ำทา น้ำแบง น้ำอู น้ำเซียง น้ำคาน น้ำม น้ำเงียบ น้ำชัน น้ำกระดิง เซบั้งไฟ เซบั้งเหียง เซโดน และเซกอง ไทรศัพทที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เวียงจันทน์ติดต่อกันภายในประเทศ และประเทศ ไทยใช้ระบบไมโครเวฟ ส่วนการติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ใช้ระบบดาวเทียม

ผมต้องขอยุติความรู้เรื่องเมืองลาวฉบับเก็บตกเพียงแค่นี้สำหรับท่าน ที่ยึดหลักกาลามสูตรที่ว่า "สืบทากว่าไม่เท่าตาเห็น สืบทาเห็นไม่เท่ามือคลำ" และประสงค์จะไปดู ไปรู้ ไปเห็น ด้วยตัวท่านเอง ก็ต้องไปทำหนังสือ เดินทางที่กะชวง...โอ๊ะ! ขอประทานโทษ... ที่กระทรวงการต่างประเทศของ ราชอาณาจักรไทย ปัจจุบันนี้ไม่ต้องรอนานเป็นเดือนแล้วละครับ เสร็จแล้ว ก็ไปขอวีซ่าที่สถานทูต ส.ป.ป.ลาวที่กรุงเทพฯ โทร ๕๓๙๖๖๗-๘ ต่อ แผนกท่องเที่ยว จะเอาวีซ่าชนิดใช้ได้ ๓ วัน หรือ ๑๕ วัน ก็ว่ากันไป ถ้าจะ เอาวีซ่าราชการก็ต้องเป็นข้าราชการ วีซ่าการท่องเที่ยวก็ต้องเป็นนักการท่องเที่ยว หรือ เจ้าหน้าที่สถานทูต หรือจะเอาวีซ่าอัครราชทูตก็ต้องไปเรียนถามท่านทูตของ ส.ป.ป.ลาวเอาเอง

ไม่ว่าท่านจะได้วีซ่าชนิดใดไป อย่าลืมว่า ลาวไทยสายเลือดเดียวกัน
มิตรภาพ เอกภาพ สันติภาพ ไทยลาว มั่นยืน

ทวี หมื่นนิกร

๒ ธันวาคม ๒๕๓๐

สารบัญ

- ๑ ข้ามโขงไปสู่เวียงจันทน์ ๒๕
- ๒ ไทยพวน - ลาวพวน - เชียงขวาง ๔๓
- ๓ ท่งไท่ทิน - เวียงไชย ๖๑
- ๔ กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ๘๙
- ๕ เวียงจันทน์ - สุเทพ วงศ์กำแหง - คาราวาน ๑๑๓

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ